

CODUL EDUCAȚIEI: DE IURE ȘI DE FACTO

Ilie NASU, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, R. Moldova

Abstract: In this article, the author, based on the democratic component guaranteed by the Constitution of the R. M. – THE SUPREME LAW OF THE SOCIETY AND THE STATE (Article 1, p. 3 and Article 7), brings up for discussion some gaps of the Education Code, which infiltrated inadvertently or through the „rush” of adopting this Code and can be understood differently by the actors of the Education Code implementation, and in some confusing cases may mislead those, who are responsible for the proper implementation of the Education Code in the society life. Also, it is suggested that the content of the Education Code should be modified according to the requirements of the legislation in force to overcome these shortcomings.

Adoptat în 17.07.2014, de către Parlamentul Republicii Moldova, promulgat la 23.11.2014 de către Președintele RM, Codul Educației a devenit călăuză pentru dezvoltarea de mai departe a sistemului educațional din Republica Moldova și, în același timp, a devenit obiect de discuții controversate pe marginea unor articole, compartimente, care denotă o legătură strânsă între situația social-economică a țării, criza perioadei de tranziție, care se prelungește la nesfârșit de către conducerea oligarhică a statului și nu corespund cerințelor dezvoltării de perspectivă a educației. Adoptarea unei noi legi pentru sistemul educațional a devenit o necesitate vitală deoarece în perioada de la Legea Învățământului adoptată în 1995 nu numai că a trecut o bună perioadă de timp, dar au și fost efectuate schimbări cardinale atât în sistemul de învățământ: reforma sistemului de învățământ, introducerea învățământului liceal, schimbarea învățământului rezidențial, introducerea educației incluzive etc., cât și în structura societății: schimbarea politicii interne și externe a statului, plecarea masivă a părinților peste hotarele țării pentru a-și vinde mai eficient brațele de muncă, schimbarea mentalității societății, priorităților de viață a generației tinere etc.

Din start este necesar de subliniat că proiectul noii Legi, care la sfârșit a fost nominalizat ca Codul Educației, a fost propus pentru discuții publice de câteva ori, devenind obiect de discuții serioase în întreaga societate. Mii de propuneri, sugestii, păreri au fost înaintate din partea diferitor savanți din domeniul educației, cadre didactice, instituții de învățământ, persoane, structuri ale societății, ce au contribuit la perfecționarea proiectului, care în varianta finală a devenit Codul Educației. În același timp, este necesar de precizat că situația social politică din țară și, în primul rând, apropierea alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014 au impulsionat conducerea Ministerului Educației să urgenteze adoptarea Codului Educației în varianta propusă

de către conducerea ministerului, care a fost acceptată în grabă de către Guvern și apoi votat, tot în grabă, de Parlament. Graba strică treaba, spune un proverb popular, ceea ce s-a și întâmplat cu Codul Educației – mai multe propuneri din partea specialiștilor din domeniu, a cadrelor didactice au rămas în afara vizorului celor care au hotărât soarta Codului Educației.

Bineînțeles, că Legea este Lege! și toți cei care sunt vizați de Codul Educației în activitatea sa sunt obligați s-o execute în conformitate cu buchia Legii, dar în același timp, bazându-ne pe componentul democratic garantat de către Constituția Republicii Moldova - LEGEA SUPREMĂ A SOCIETĂȚII ȘI A STATULUI (Articolul 1, p. 3: Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.) (Articolul 1, p. 4) ne socotim în drept și necesar, în limitele legislației în vigoare, de continuat discuțiile, căutările celor mai bune soluții și de insistat, în conformitate cu legislația în vigoare, de modificat Codul Educației pentru prosperarea educației în Republica Moldova.

Codul Educației în întregime reflectă starea de lucruri în sistemul educațional al RM și-l orientează către o dezvoltare accidentată, cum, de exemplu este stipulat în: **Articolul 6.** Idealul educațional „Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și în dependență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.” **Articolul 7.** Principiile fundamentale ale educației „Educația se întemeiază pe următoarele principii fundamentale: (a) principiul echității – în baza căruia accesul la învățare se realizează fără discriminare; (b) principiul calității – în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standardele naționale de referință și la bunele practici naționale și internaționale; (c) principiul relevanței – în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice; (d) principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia; (e) principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice; (f) principiul respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ; (g) principiul incluziunii sociale; (h) principiul asigurării egalității; **Articolul 9, Articolul 19** ș. a. m. d.

Bineînțeles, atât exemplele aduse, cât și tot conținutul Codului Educației, asigură cadrul legal de dezvoltare a sistemului educațional și este orientat spre beneficiul social. Din păcate, mai multe articole ale Codului Educației pot avea multiple interpretări, au un conținut neclar, confuz, ambiguu, uneori, la părerea noastră, vin în contradicție directă cu legislația în vigoare.

Exemplul 1 de contradicție: Codul Educației stipulează: **Articolul 80.** Condiții de acces (1) Cetățenilor Republicii Moldova li se asigură accesul în învățământul superior: (a) pe locuri cu finanțare de la bugetul de stat, în limitele stabilite anual de Guvern; (b) pe locuri cu taxă de studii achitată de persoane fizice sau juridice; (c) pe locuri cu finanțare mixtă.

Comentariu: Constituția Republicii Moldova: Articolul 35, p. 4: Constituția Republicii Moldova garantează – **Învățământul de stat este gratuit.** Oare juriștii din Ministerul Educației, Guvern, Parlament nu cunosc acest lucru sau nu au citit măcar o singură dată proiectul Codului Educației?! – este doar o obligație de lucru a acestor persoane care primesc salarii frumoase din bugetul de stat. Codul Educației, înainte de a fi înaintat de către Guvern în Parlament pentru a fi adoptat, în mod obligatoriu, a fost studiat și avizat de către toate ministerele responsabile de aceste activități: Ministerul Justiției, Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei etc. Fără să dorești, apar mai multe întrebări, una fiind predominantă – Care este nivelul de profesionalism al juriștilor din aceste ministere și responsabilitatea deputaților din Parlament, care au votat Codul Educației sau ei știu numai să se semneze și aici se termină tot profesionalismul lor?!?

Exemplul 2 de situație ambiguă: Codul Educației stipulează: **Articolul 9.** Condițiile de acces. (7) Statul garantează formarea și dezvoltarea competenței de comunicare eficientă în limba română, în limbile minorităților naționale, după caz, și în cel puțin două limbi de circulație internațională. (8) Statul asigură condiții de formare și dezvoltare a competențelor de comunicare în limbile engleză, franceză și rusă în toate instituțiile publice de învățământ general.

Comentariu. Se poate înțelege că statul asigură condiții de formare și dezvoltare a competențelor de comunicare în toate trei limbi: engleză, franceză și rusă **în toate instituțiile publice de învățământ general pentru fiecare elev!** Cunoaștem foarte bine că în realitate fiecare elev studiază doar o limbă de circulație internațională în școală. Situația de ambiguitate nu numai că este prezentă, dar și produce un prejudiciu moral grav statului, care conform Codului Educației promite/garantează studierea a 3 limbi, avind în realitate doar una.

Exemplul 3. Articolul 13. Învățământul obligatoriu (1) Învățământul obligatoriu începe cu grupa pregătitoare din învățământul preșcolar și se finalizează cu învățământul liceal sau învățământul profesional tehnic secundar și postsecundar. (2) Obligativitatea frecventării învățământului obligatoriu încetează la vârsta de 18 ani. (3) Responsabilitatea școlarizării obligatorii a copiilor cu vârsta de până la 16 ani revine părinților sau altor reprezentanți legali și autorităților administrației publice locale de nivelurile întâi și al doilea.

Comentariu-Întrebare: În condițiile rurale, ceea ce constituie majoritatea populației Republicii Moldova, în satele unde au rămas doar școli primare, gimnaziile doar o parte din absolvenți pleacă la studii liceale în centrele raionale sau satele vecine unde mai activează licee.

Care este soarta celorlalți absolvenți, care nu sunt cuprinși cu învățământul liceal și profesional tehnic? Calculul neautorizat ne indică asupra faptului că acest torent constituie mai mult de 30% din numărul total de absolvenți ai ciclului gimnazial. Care este suportul statului în dezvoltarea de mai departe a acestor viitori cetățeni? Despre ce școlarizare obligatorie ne vorbește Codul Educației pentru acești copii? Cum pot fi școlarizați acești copii pentru a asigura dezvoltarea lor de perspectivă? Codul Educației trece cu tăcerea soarta acestor absolvenți, lăsându-i în voia sorții, încălcând flagrant o serie din principii fundamentale ale educației proclamate în articolul 7 al Codului Educației: egalității, echității sociale, demonstrând întregii societăți indiferența statului de soarta acestor copii.

Codul Educației trebuie să conțină toată informația necesară pentru a fi implementată în societate fără posibilitatea de a fi interpretată la dorința celui ce o realizează. Din păcate, Codul Educației prevede elaborarea a zeci de regulamente, care rămân în umbră și vor fi elaborate de funcționarul dependent de un partid politic și care va promova schimbări în politica educațională a statului în mod voluntar și nestingherit de nimeni – moment stipulat de Codul Educației!

Exemple: Articolul 16. Evaluarea și scara de notare .Procesul de evaluare și de notare se desfășoară în conformitate cu regulamentul aprobat de Ministerul Educației. **Articolul 18.** Managementul sistemului de învățământ. Inspectoratul Școlar Național este instituția responsabilă de evaluarea învățământului general, de acreditarea instituțiilor și de asigurarea calității în învățământul general. Modul de organizare și de funcționare a Inspectoratului Școlar Național este stabilit de Guvern. Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional activează în baza regulamentului aprobat de Guvern, în condițiile prezentului cod. **Articolul 19.** Sprijinirea elevilor și studenților capabili de performanțe înalte. Resursele umane, curriculare, informaționale, materiale și financiare pentru susținerea elevilor și studenților capabili de performanțe înalte se asigură de instituțiile de învățământ și de alte entități, conform metodologiei aprobate de Ministerul Educației. **Articolul 20.** Organizarea învățământului general. Activitatea instituțiilor de învățământ general este reglementată printr-un regulament-tip aprobat de Ministerul Educației. **Articolul 44.** Evaluarea rezultatelor școlare. (4) Evaluarea finală de certificare a performanței educaționale în învățământul general se realizează de către entitatea națională cu funcții de evaluare și examinare, care activează în baza unui regulament de organizare și funcționare aprobat de Guvern.

Comentariu: Legea trebuie să fie stabilă, unică pentru toată perioada funcționării! Limitele funcționării – în anexe și nicidecum la voia funcționarului din nomenclatura politică – de altfel după fiecare dintre alegerile parlamentare vom avea o nouă lege dictată de regulamente corespunzătoare elaborate de coloratura politică a funcționarului ajuns în fotoliul ministerial și al

APL. Unele articole ale Codului Educației merită să fie revăzute din cauza acordării sistemului educațional din RM la tendințele pozitive de dezvoltare a învățământului în diferite țări ale lumii.

Exemplu. Codul Educației stipulează: **Articolul 27.** Organizarea învățământului primar . Școlarizarea devine obligatorie după împlinirea vârstei de 7 ani.

Comentariu. Tendința mondială de organizare a învățământului primar este de a micșorarea vîrsta de școlarizare! În multe țări, inclusiv și în Trinidad și Tobago, școlarizarea se efectuează de la vîrsta de 5 ani, iar Republica Moldova pretinde să „țină” copiii în sistemul educațional „pînă la bătrînețe”, începînd școlarizarea cu 2 ani mai tîrziu și finalizînd studiile liceale la vîrsta de 19-20 ani. Aceasta duce la: reținere în dezvoltarea copiilor, pierdere interesului față de studii, cheltuieli în plus susținute inutil de către societate, cauza fiind banală – lipsa locurilor de muncă și parazitismul celor de la conducere, care nu asigură dezvoltarea economiei, sfera de producție a bunurilor materiale ale țării.

Ne permitem să reamintim că majoritatea țărilor se mîndresc cu copiii – studenți la vîrsta de 13-14 ani, ceia ce este posibil și pentru copiii din Republica Moldova! Participarea elevilor din Republica Moldova la cercetările internaționale ale **IEA (Asociația Internațională de Evaluare a Randamentului Școlar, Amsterdam, Olanda)** în perioada 1999-2007 a demonstrat convingător că țara noastră dispune de un potențial uman performant, care poate și trebuie de dezvoltat corespunzător. Încercările demnitarilor din Ministerul Educației de a limita potențialul uman al tinerilor trebuie calificate ca încălcare a Drepturilor copiilor și cetățenilor R. M.

Este normal să ne întrebăm **Cît ne costă această lege?**, deoarece în **Articolul 18.** Managementul sistemului de învățămînt se indică: Ministerul Educației poate avea organe desconcentrate în teritoriu cu funcții de gestionare administrativă a învățămîntului.

Comentariu. Din păcate, răspuns la această întrebare n-au încercat să găsească nici cei care au elaborat acest Cod, nici membrii Guvernului RM, cu atît mai mult, este regretabil că nici membrii Parlamentului, care au votat această lege și nici experții de la Președinție n-au considerat necesară calcularea costurilor acestui Cod, introducînd noi structuri: Inspectoratul Școlar, Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățămîntul Profesional, Agenția de Examenе și Evaluare, **structurile de decentralizare**, care prezintă o dublare evidentă a Direcțiilor de Învățămînt, Tineret și Sport. Evident, că Codul Educației, fiind propus pentru adoptare în Parlament, corespunzător procedurii, a avut avizele tuturor ministerelor: de finanțe, de economie, de justiție, al educației, care au fost obligați să efectueze expertiza și calculele de rigoare pentru a cunoaște costurile necesare pentru implementarea acestei legi. De ce aceste calcule n-au fost prezentate societății? De ce aspectul financiar al Codului Educației a fost ascuns de societate de către Guvern, Parlament, Președinție? Se creează impresia, că specialiștii

acestor structuri statale habar nu au despre folosirea rațională, economă și eficientă a bugetului statului. Calculul neautorizat stabilește, că pentru asigurarea acestor schimbări, prevăzute de Codul Educației, este necesară aproape o dublare a bugetului ministerului, cheltuielile adăugătoare revenind în cea mai mare parte finanțării aparatului administrativ, astfel devine clară activitatea impunătoare a ministerului de a închide cât mai multe școli pentru a finanța noi structuri de birocrați.

Dacă revenim la **Articolul 9**. Condițiile de acces, p. 3. „, Finanțarea de bază a învățământului general se face după principiul „banul urmează elevul”, conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață.”, ne dăm seama că formula propusă este convenabilă instituțiilor cu un număr mare de elevi, cum ar fi școlile din orașe, centre raionale, sate mari. Apare întrebarea: Ce facem cu satele mici, cu școlile cu număr mic de copii? Școlile de circumscripție, propuse de ministerul educației, este o variantă vremelnică, costisitoare și dăunătoare societății. Suntem ferm convinși, că dacă colaboratorii Ministerului Educației, a Guvernului ar face măcar o săptămână cei 3-7 kilometri de drum până la școala de circumscripție alături de elevii claselor primare și gimnaziale prin ploaie, viscol, vînt, ceia ce se întîmplă foarte des în realitatea acestor copii (anul de studii 2014-2015 ne-a demonstrat evident acest lucru), ar renunța rapid la salariul său ministerial, numai să scape de aceste plimbări la aer liber. Atunci de ce supun copiii oamenilor la aceste torturi? Încercarea de a ne liniști cu autobusele școlare poate fi neglijată, deoarece societatea știe foarte bine cît „de bine” sunt acordate aceste servicii, mai ales cînd este viscol și temperaturi scăzute sub 25-30 grade. Evident, apare întrebarea de ce nu s-au aplicat strategii militare, care au dovedit nu odată în calea dezvoltării omenirii a fi cele mai performante? De ce nu se aplică variante de alternativă, ca învățământul la distanță, care, expres, este propus pentru elevii cu dezabilități? Închidem școli ca să finanțăm noi structuri de birocrați!?

Acestea sunt doar numai unele lacune ale Codului Educației, care, în opinia noastră, trebuie să fie modificate cît mai repede posibil în favoarea societății. Parlamentarii, Guvernul, conducerea Ministerului Educației vin și se duc odată cu noile alegeri, iar Codul Educației, ca și oricare altă lege adoptată, trebuie să servească fidel societății, indiferent de schimbările conducerii de orice nivel și coloratură politică. **Ne întrebăm:** Cine va răspunde de continuitatea dezvoltării sistemului educațional, de implementarea prevederilor Codului Educației, de disfuncționalitatea acestor schimbări nehibzuite pentru sistemul educațional și pentru societate?

Referințe bibliografice:

1. *Codul Educației al Republicii Moldova*. Nr. 152 din 17.07.2014. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156> (vizitat 20.09.2015)